

اقسام شبانه روز

حضرت آیت الله العظمی

سید محمد حسین مرتضوی لنگرودی مدظلّه العالی

اقسام شبانه روز

سید محمد حسین مرتضوی لنگرودی

انتشارات دلیل ما

چاپ اول: بهار ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰/۰۰۰ تومان

چاپ: نگارش

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۴۲ - ۱۴۷ - ۸

تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۴۹۸۸ - ۳۷۷۳۳۴۱۳ (+۹۸۲۵)

دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه ششم، واحد ۶۱۲ و ۶۱۳

(ارتباط با ما) Info@dalilema.ir | www.dalilema.ir (خرید آنلاین)

مراکز پخش

قم. خیابان معلم. مجتمع ناشران. طبقه ۶ | تلفن: ۳۷۷۴۴۹۸۸ و ۳۷۷۳۳۴۱۳ واحد ۴۴۲

قم. خیابان صفائیه. رویروی کوچک ۱۸۸ | پلاک ۷۵۹ | تلفن: ۳۷۷۳۷۰۱۱ و ۳۷۷۳۷۰۰۱

تهران. خیابان انقلاب. خیابان فخررازی. پیش پستری. پلاک ۶۱ | تلفن: ۶۶۴۶۴۱۴۱

مشهد. چهارراه شهداء. ضلع شمالی باغ نادری. کوچه شهید خوراکیان. مجتمع گنجینه کتب | تلفن: ۳۲۲۳۷۱۱۳ - ۵

انتشارات دلیل ما

www.dalilema.ir

مرکز نشر و پخش کتب معارف اهل بیت

۹ سال ناشر نمونه و برگزیده کشوری

با تولید بیش از ۱۰۰۰ عنوان کتاب

سرشناسه: لنگرودی، سید محمد حسین، ۱۳۰۷ -

عنوان و نام پدیدآور: اقسام شبانه روز / سید محمد حسین مرتضوی لنگرودی.

مشخصات نشر: تهران: دلیل ما، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۸۸ ص.

شابک: 978 - 600 - 442 - 147 - 8

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: اوقات شرعی

موضوع: Religious times*

موضوع: اعمال السنه

موضوع: Islamic devotional calendars

رده بندی کنگره: ۱۳۹۸ / الف ۹ / ۶ / ۶۱۸۶ BP

شماره رده دیویی: ۲۹۷ / ۳۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۵۲۳۲۹

فهرست مطالب

۷.....	نگفتار
۱۳.....	مقدمه
۱۷.....	اقسام بیان‌رو
۱۷.....	امر اول: مقدمه
۱۹.....	امر دوم: در انواع شبانه‌روز
۲۱.....	امر سوم: در مبدء و منت‌ای رسی و شبانه‌روز
۲۲.....	امر چهارم: در مبدء و منت‌های مکان در شبانه‌روز
۲۳.....	امر پنجم: در تعیین ۲۴ منطقه
۲۵.....	امر ششم: در لزوم تعیین شبانه‌روز سراسری
۲۶.....	امر هفتم: بررسی تأثیر حرکت زمین در ایجاد اوقات
۲۷.....	ورود به بحث:
۲۹.....	بیان اقسام متداخله
۳۴.....	دفع اشکالات
۳۴.....	شبهه اول:
۳۴.....	در علت مبدء مکانی بودن سرزمین حجاز در تعیین شبانه‌روز سراسری

- ۴۵..... مفهوم اُفق:
- ۴۷..... شبهه دوم:
- ۴۷..... در عدم وحدت اوقات در صورت اعتبار شبانه روز سراسری
- ۵۱..... شبهه سوم:
- ۵۱..... در وجیه روایت دیک عرشی
- ۵۲..... شبهه چهارم:
- ۵۲..... در مراد ر شب اول قبر
- ۵۶..... شبهه پنجم:
- ۵۶..... چگونگی انجام وظایف شرعی در مناطقی مانند قطب
- ۶۵..... تذنیب:

پیشگفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى:

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ﴾: او کسی است که شب را برای شما آفرید، تا در آن آرامش بیابید و روز را روشنی بخش قرار داد در اینها نشانه‌هایی است برای کسانی که گوش شنوا دارند! (سورة یونس / آیه ۶۷) ﴿

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهْرِ وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهَوْنَ﴾: نماز را در دو طرف روز و بخشی از شب به پا دار؛ چرا که اعمال نیک بدیها را از بین می‌برد؛ این تذکری است برای کسانی که از نماز غافلند! (سورة هود / آیه ۱۱۴) ﴿

﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَّةَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا﴾: و شب و روز را دو

نشانه قرار دادیم؛ سپس نشانه شب را محو کرده، و نشانه روز را روشنی بخش ساختیم تا فضل پروردگارتان را طلب کنید و نیز عدد سالها و حساب و کتاب را بدانید. و هر چیزی را بطور کامل شرح نمودیم. (سوره اسرا / آیه ۱۲) ﴿

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ: و از نشانه های اوست خواب شما در شب و روز، و تلاش شما برای بهره گیری از فضل پروردگار در این امور نشانه هایی است برای آنان که گوش شنوا دارند! (سوره موم / آیه ۲۳) ﴿

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ. و از باب رحمتش برای شما شب و روز را قرار داد تا در آن به آرامش دست یابید و به طلب فضل خدا بپردازید و او را شکر گزار باشید. (سوره قصص / آیه ۱۳) ﴿

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ: بدون شک پروردگارت می داند که تو و گروهی از آنها که با تو هستند، نزدیک دو سوم یا نصف یا یک سوم از شب را به پا

می‌خیزید. خداوند شب و روز را اندازه‌گیری می‌کند. او می‌داند که شما نمی‌توانید مقدار آن را اندازه‌گیری کنید لذا شما را بخشید، پس هر چه می‌توانید قرآن بخوانید. (سوره مزمل / آیه ۲۰) ﴿

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَشْعَسَ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ: و سوگند به شب مکانی که با تاریکی خود پشت کند و سوگند به صبح آن هنگام که بر آید و امتداد یابد. (سوره تکویر / آیه ۱۷ و ۱۸)﴾

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى: سوگند به روز آن هنگام که آفتاب برآید و سوگند به شب زمانی که تاریکی آن استقرار یابد. (سوره ضحی / آیه ۱ و ۲)﴾.

آیاتی که در بالا از نظر گرامیتان گذشت گوشه‌ای از کلمات الهی است که به نوعی با شبانه روز و بیان جایگاه و اهمیت آن در ارتباط است. گرچه جایگاه شب به روز و اهمیت آن بر کسی پوشیده نیست، ولی این اهمیت، زمانی که به آیات فوق الذکر که خداوند در آن به شب، روز و آمد و رفت آن دو اشاره نموده و گاه سوگند یاد نموده و یا متذکر شده که نشانه - های خویش را در آن دو نهاده می‌نگریم، دو چندان می‌شود.

شب و روز در عین این که ظرف زمان برای انجام برخی از عبادات است، در پاره‌ای از عبادات - همچون روز نسبت به

روزه - شرط رکنی محسوب می شوند. گذشته از این، شبانه روز مباحث مخصوص به خود را هم دارد؛ از جمله این مباحث می توان به موارد زیر اشاره نمود:

(الف) شب به چه مدت از شبانه روز گفته می شود؟
(ب) روز از چه زمانی شروع و در چه زمانی پایان می یابد؟
(ج) شب از باب تقدّم عدم بر وجود بر روز مقدّم است و یا روز از آن - مت که امری وجودی است بر شب تقدّم دارد؟
مباحثی از این قبیل - جدای از وقوع احکام در شب یا روز - به مقوله شبانه روز احساس دارد.

اما آنچه که مؤسّس محترم حضرت آیت الله العظمی سید محمدحسین مرتضوی لنگرودی - مَدَّ ظِلُّهُ - در این بخش از اباحت ناب^۱ در پی آن است، بررسی و بیان کیفیت گسترش

۱ - یکی از فعالیت های گرانقدر حضرت آیت الله العظمی سید محمدحسین مرتضوی لنگرودی - مَدَّ ظِلُّهُ - تألیف و تدوین مقالات مفیدی است که یا از راه ساکن توسط معظم له به رشته تحریر در آمده و یا در پاسخ به سؤالات و دفع شبهات به نگارش در آمده است. ایشان در این نوشته ها به موضوعات مختلفی همچون فقه، اصول، عقاید، تفسیر و رجال نسبت به نیاز و ضرورتی که احساس می کردند، پرداخته اند و در هر مقاله نکته های ناب و بعضاً مغفول عنه را افاده نموده اند؛ از این رو، این نوشته ها در مجموعه ای به نام «ابحات ناب» جمع آوری شده است.

شب و روز در مناطق مختلف کره زمین می باشد. معظم له در این کتاب به تقسیم شبانه روز به منطقه ای و سراسری پرداخته و به بررسی وجود مبدئی واحد برای این شبانه روز مبادرت می ورزند. ایشان در ضمن مباحث مذکور به بیان پاره ای از احکام مرتبط با این چند موضوع از جمله چگونگی انجام رطاب عبادی در قطبین و نیز رفع و دفع شبهات وارده همت می گمارند..

گزیده ای از این اباحت که با مسائل اعتقادی مرتبط است، پیشتر در کتاب «تبری» در اختیار علاقه مندان قرار گرفت. کتاب حاضر که شماره دوم از اباحت ناب می باشد، حاوی افادات معظم له در باره شبانه روز، تقسیمات آن و بیان پاره ای از احکام مرتبط با آن می باشد.